

Strategisk Næringsplan 2012-2016

Odda kommune

Odda kommune

Visjon

- Odda; et kraftfullt regionsenter i Hordaland – «Nummer én i 2021»

Verdier

- Engasjert, fremtidsrettet og handlekraftig

Strategisk Næringsplan Odda kommune 2012-2016

∞ Visjon: **Odda; et kraftfullt regionsenter i Hordaland – «Nummer èn i 2021»**

- I 2021 skal Odda ut fra målinger være det mest attraktive regionsenteret i Hordaland.

∞ Verdier: engasjert, fremtidsrettet og handlekraftig.

∞ Mål: Gjennom planlegging og utføring skal kommunen vektlegge en økonomisk og sosialt bærekraftig utvikling

- Kommunen med et levende og rikt næringsliv → Odda kommune har gått gjennom store endringer gjennom historien fra å være en reiselivskommune til å bli en industrikommune. Senere har man gått fra et ensidig og tradisjonelt industrisamfunn til et mer mangfoldig næringsliv med ulike tjenester og produkter innenfor industri, kultur og reiseliv. Det er viktig å ta vare på og videreutvikle dette og kommunen vil jobbe for å legge til rette for utvikling og ny vekst.
- Kommunen med industriambisjoner → Odda kommune vil arbeide hardt for å bidra til videreutvikling, teknologiutvikling, vekst og knoppskyting i små og mellomstore bedrifter, kraftforedlende industri og annen industri.
- Kommunen med energiambisjoner → Odda kommune vil arbeide mot å bli krafteiger. Vi vil videreutvikle eksisterende kompetanse lokalt på energiområdet og stimulere lokale firma til å konkurrere om oppdrag i rehabilitering og videreutvikling av kraftsektoren / kraftanlegg. Vi vil stimulere og videreutvikle energimiljøet til å bygge opp sentral forvaltning med distriktsarbeidsplasser innen energi- og vannkraftsektoren. Hvor ellers enn i kraftsenteret Odda bør forvaltningen ligge?
- Kommunen med et rikt tilbud av kultur- og fritidsaktiviteter → basert på naturressursene rundt oss, samt vår industrihistorie, har vi et godt utgangspunkt for å tilby spennende og varierte kultur- og fritidsaktiviteter. Det er viktig å finne frem til de mulighetene vi har og jobbe aktivt for å videreutvikle og markedsføre det spekteret vi tilbyr.
- Kommunen med natur – og nasjonalpark → Odda kommune grenser mot to nasjonalparker og vil jobbe aktivt for å utvikle og markedsføre dette. Videre vil det jobbes for å utvikle bærekraftig utvikling og arbeidsplasser ut fra det potensialet som ligger der.
- Kommunen med et godt bo- og oppvekstmiljø → gjennom satsing på fritidsaktiviteter, prosjektet CAMPUS Odda, engasjering av velforeninger, Bolyst og andre prosjekt, vil det jobbes aktivt med å styrke og forbedre bo- og oppvekstmiljøene i kommunen.
- Kommunen med verdensarvpotensiale → Odda kommune vil jobbe videre for UNESCO status og se mulighetene i det som ligger rundt oss for å få utnyttet potensialet i det verdensarvstatus kan gi.

Innhold

Visjon for næringsutvikling.....	5
Hvorfor strategisk næringsplan	6
Odda sin posisjon og rolle	7
SWOT analyse.....	9
Valgte strategier i Strategisk Næringsplan 2012-2016	10
1. Odda kommune skal være å oppleves som næringsvennlig	11
1.1 Utvikle næringsareal	11
1.2 God kommunal tjenesteyting tilpasset næringslivet sine behov	11
1.3 Forsterke rollen som kommunikasjonsknutepunkt	12
2. Odda som kraftfullt regionsenter og møtested	13
2.1 Forsterke Odda sine tilbud innen handel, service, kultur.....	13
2.2 Oppgradere sentrum.....	14
2.3 Tilrettelegge for besøkende.....	14
3. Kompetanse, kunnskap og nyskaping	15
3.1 Nyskaping i eksisterende og nye virksomheter	15
3.2 Tiltrekke kompetanse.....	16
3.3 Samhandling mellom utdanningsinstitusjoner, samfunns- og næringsliv og kommune	16
4. Reiseliv.....	17
4.1 Organisering og samhandling	17
4.2 Opplevelsespakker/pakketilbud	17
4.3 Markedsføring.....	17

Visjon for næringsutvikling

Visjon: «Odda – et kraftfullt regionsenter i Hordaland – Nr. 1 i 2021»

Ser man bort fra Bergen, skal Odda ut fra målinger være det mest attraktive regionsenteret i Hordaland. Ut fra ulike analyser vises det til at Odda er det regionsenteret i Hordaland det er knyttet størst usikkerhet til når det gjelder muligheter for vekst og en funksjon som fremtidig senter for arbeidsplasser og bosetting. Av regionsentrene Bergen, Leirvik, Voss og Odda, er Odda også det eneste stedet med befolkningsnedgang, og en nullvekst eller tilbakegang i kompetanseintensive arbeidsplasser (Hordaland Fylkeskommune 2011). På en annen side har tettstedet Odda befolkningsvekst, og kommunen er den eneste i Hardanger med omtrent balanse mellom inn- og utpendling av arbeidstakere med høyere utdanning. For utvikling av senterfunksjoner er befolkningstallet i tettstedet av større betydning enn i kommunen samlet.

Videre vil nye samferdselsprosjekt føre til regionforstørring som kan gi mulighet for nye fremtidige funksjonelle regioner. Det forventes en utvikling hvor de funksjonelle bo- og arbeidsregionene vil bli større. Gjennom Folgefonnstunellen og Jondalstunellen opplever Odda en vesentlig regionforstørring ved at reduksjon i reisetider mellom steder og regioner øker rekkevidden for både arbeids- og rekreasjonspendling. I tillegg til at Odda gjennom dette kan forvente økt sentralisering av kompetansesarbeidsplasser og ellers større andel arbeidsplasser, kan man også forvente utvikling av mer stedsspesifikke kvaliteter som offentlig tjenesteproduksjon, kulturtilbud og besøks- og opplevelsesnæringer. Det ligger derfor i visjonen at Odda i 2021 skal oppleve størst økning fra dagens nivå i Hordaland på økning i antall arbeidsplasser knyttet til kompetansesarbeidsplasser, økning i offentlig tjenesteproduksjon, kulturtilbud og besøks- og opplevelsesnæringer.

- ∞ Visjonen baseres på at Odda, gjennom sin rolle som regionsenter, skal være motor for utvikling av Odda og Hardanger sine mange fortrinn og muligheter, basert på gjensidig utviklingsorientert samarbeid med en rekke naturlige aktører.
- ∞ Dette betyr at Odda skal være attraktiv og konkurransedyktig ovenfor innbyggere, tilreisende, næringsliv og offentlig forvaltning. Odda preges av godt samarbeid som grunnlag for samfunns- og næringsutvikling.
- ∞ Odda skal være et naturlig nav med tilbud som styrker bosetting og næringsliv i regionen, og Odda skal tale regionen sine interesser.

Hvorfor strategisk næringsplan

- ∞ Formålet er å utarbeide en omforent og forankret næringspolitisk plattform for Odda kommune og for næringslivet
- ∞ Hva er en strategisk næringsplan?
 - En arbeidsform og et plandokument. Ulike miljø og personer møtes i forpliktende samarbeid. Plandokumentet er kortfattet, målrettet og handlingsorientert
 - Intensjonen er at den som helhetlig plan for kommunen skal være forpliktende og gi forutsigbarhet i forhold til næringslivet og fremtidige investeringer
- ∞ Strategisk næringsplan har sitt utspring i regionalt utviklingsprogram (RUP) som baserer seg på fylkesplanens intensjoner. RUP er et felles handlingsprogram for regional utvikling i Hordaland, og programmet skal sikre at offentlige virkemiddelaktører jobber etter felles mål og strategier.

Odda sin posisjon og rolle

Odda er en ressursrik kommune med lange tradisjoner innen energiproduksjon, stor kompetanse innen prosessindustri og sterke industrimiljø, samt store naturressurser. Denne kompetansen og de store naturressursene gir gode forutsetninger for verdiskapende aktiviteter innen for ulike typer næringer.

Finanskrisen satt sine spor for en del av næringen og det har vært utfordrende år for flere. Samtidig slo ikke krisen til for fullt i Hardanger, og arbeidsledigheten har holdt seg svært lav. I dag opplever vi at de aller fleste har utfordringer med å få tak i arbeidskraft og bedriftene kan ha ledige stillinger fordi de har problemer med å rekruttere rett kompetanse. Innenfor industri, bygg og anlegg, reiseliv og varehandel melder bedriftene om problemer med å få tak i fagfolk. Behovet for ny arbeidskraft må i stor grad bli oppfylt gjennom å få nye grupper i arbeid og ved tilflytting. I fraflyttingskommuner peker ofte da næringslivet på behov for omdømmebygging, og muligheter for kompetanseutvikling i bedriftene som sentrale virkemiddel for å bedre situasjonen.

Videre har det til ulike tider vært satset på å styrke distriktene ved å sette ut statlige organ/arbeidsplasser til steder hvor det er spesielle forutsetninger for dette slik at det kan øke variasjon og antall av spennende arbeidsoppgaver. I senere år er det sett ned et statlig utvalg som har sett på dette med statlige arbeidsplasser og med kompetansearbeidsplasser til hele landet. I konklusjonen av arbeidet settes det fokus på å styrke regionsenter, og det legges vekt på at ulike steder må finne sine spesielle fortrinn og videreutvikle dette for å utvikle nye muligheter og arbeidsplasser. I Odda og Hardanger har vi mange naturlige fortrinn innen natur, energi, industrihistorie og – kultur, og i senere år en fremvoksende subseakompetanse fra den en gang statlige utsette bedriften Kongsberg Våpenfabrikk på 1970-tallet, i dag NLI Odda. Et godt eksempel på hvordan strategisk lokalisering av arbeidsplasser kan ha betydning i mange år fremover.

Satser man strategisk videre innen subsea, kan bedrifter i Odda bli en stor leverandør som inkluderer mange aktører. Det er viktig å bygge videre på de bedriftene som jobber for kompetanseheving innen denne bransjen og legge til rette for riktig satsing videre. På samme måte har kommunen sammen med resten av Hardanger lang erfaring og høy kompetanse innen energiproduksjon og kraftkrevende produksjon. Regionen er en stor nasjonal leverandør med flere aktører, og man må gjøre seg mer bevisst den kompetansen man faktisk har og hvilken rolle man kan ha videre. Gode resultat og sterke bransjer må videreutvikles for å skape ny vekst. Sterke klynger og forskningsmiljø kan gi økt attraksjonskraft og det kan også gi grunnlag for innovasjon og for

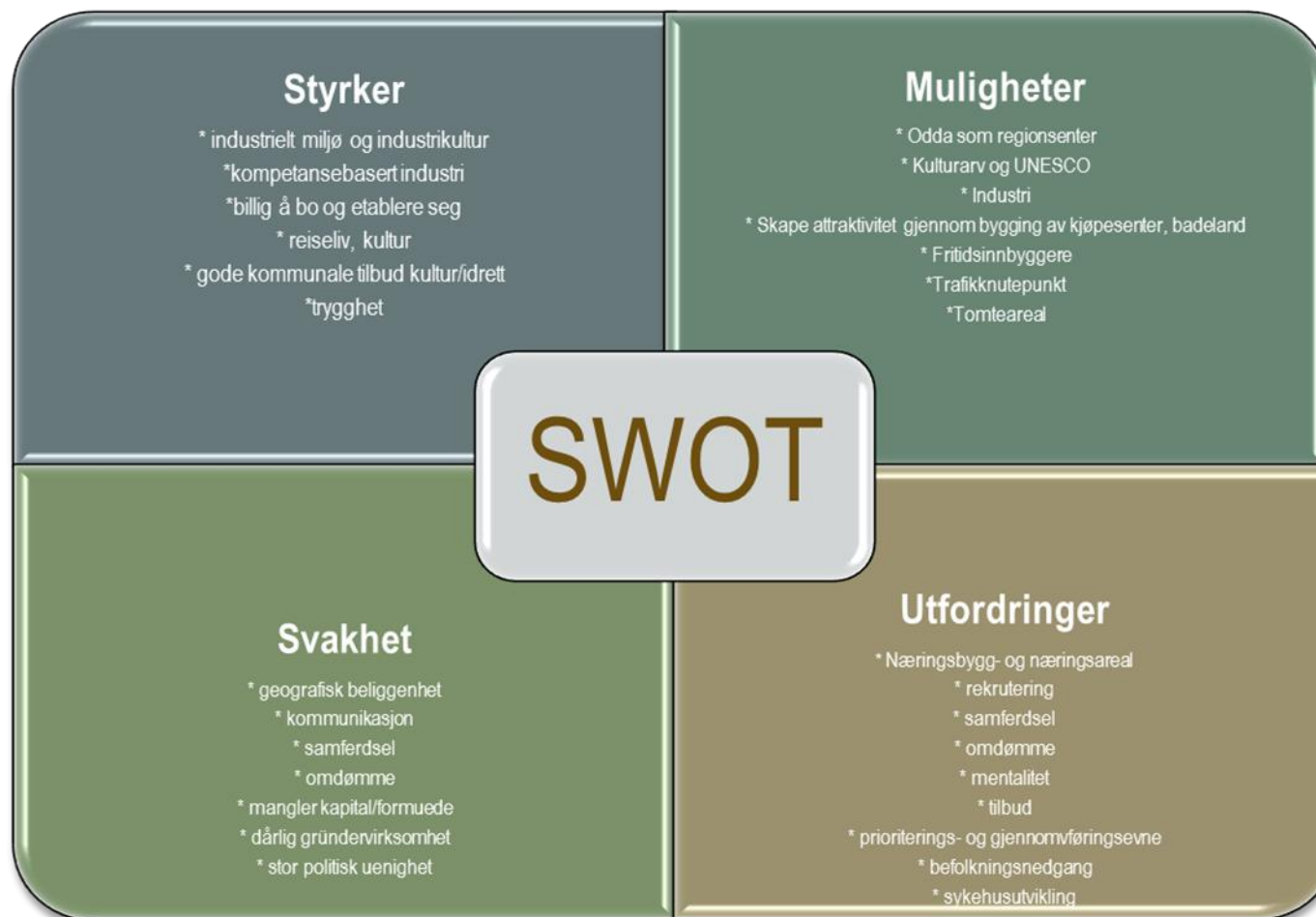
knoppskyting og entreprenørskap. Vi må legge til rette for og bygge videre på dette, Odda må ta en aktiv rolle som videreutvikler av næringslivet i Hardanger.

Odda har klart å stabilisere innbyggertallet på rundt 7000. Kommunen har slitt med fraflytting i mange tiår og har helt klart merket storbyene sin urbane tiltrekningskraft. Som regionsenter i Hardanger har Odda i så måte en viktig rolle i å utvikle byfunksjoner som understøtter og fremmer utvikling, trivsel og bosetting. Kulturtilbud viktig. Odda må ta ansvar for å øke Hardanger sin attraktivitet og søke å tiltrekke seg nye bedrifter, investorer, studenter, forskning, personer med høy kompetanse, osv. Odda må utvikle og tilby interessante arbeidsplasser – samtidig som man jobber med attraktivitet ved by- og lokalsamfunnet. Dette henger tett sammen for å være et aktuelt valg når det gjelder arbeids- og bosted. Videreutvikling av mulighet for kompetansehevende tiltak/studietilbud er et viktig bidrag for næringslivet og kan trekke studenter fra nabokommuner og bidra til regionsenterstyrking og et levende sentrum

Reiselivet har igjen blitt en svært viktig næring for Odda og Hardanger. Fjellheimen er populær både sommer og vinter, der ulike tilbud lokker turistene. Også kulturbasert næring er mer attraktiv. Som ellers i Norge er reiselivsnæringene i rask utvikling. Kundene er mer opplevelsesorienterte og stiller større krav til profesjonalitet, eksklusivitet og kvalitet enn for bare få år siden. Dette stiller store krav både til næringsaktørene, og til de som legger til rette både fra offentlig side og frivillig sektor. Visjon og mål for arbeidet med reiseliv i Hordaland er at vi skal være best i Norden innen natur- og kulturbaserte opplevelser. Det er sagt at man i Hordaland skal nå sine mål gjennom samarbeid og innovasjon. Det skal utvikles bærekraftige tilbud innen kultur- og naturbaserte opplevinger som medvirker til økonomisk levedyktige reiselivsbedrifter og lokalsamfunn. Odda kommune vil jobbe for at næringen skal være preget av samarbeid, kvalitet og tilpasningsdyktige aktører. Videre er markedsføring et av de viktigste områdene de neste årene.

SWOT analyse

På oppstartsmøtet og gjennom prosessen er det gjort undersøkelser av hvilke styrker og muligheter som står frem for kommunen, samt at man også har tatt tak i hvilke utfordringer man står ovenfor og hvilke svake side kommunen har og må forholde seg til. Ut fra disse har man kommet frem til hva som bør prioriteres de neste årene. Valgte strategiske områder presenteres under. Først ser man resultatet av SWOT analysen;

Valgte strategier i Strategisk Næringsplan 2012-2016

Odda kommune - Næringsvennlig

- Næringsareal
- Kommunal tjenesteyting
- Rolle som kommunikasjons-knutepunkt

Odda kommune som kraftfullt regionsenter og møtested

- Forsterke byens tilbud innen handel, service, kultur
- Oppgradere sentrum
- Tiltrettelegge for besøkende
- Utvikle byen som reisemål og møtested

Odda kommune som god på kompetanse og nyskaping

- nyskaping i eksisterende og nye virksomheter
- Tiltrekke oss kompetanse
- Samhandling mellom utdanningsinst., samfunns- og næringsliv

Odda kommune satser på reiseliv

- * Organisering
- * samhandling
- * Utvikling av pakketilbuf
- * markedsføring

Avgrensninger

Det pågår og vil pågå en rekke prosjekter og handlinger som er i tråd med og underbygger det vi tar opp i planen. Det er vanskelig å nevne alt og ta hensyn til alle prosesser her, i og med at vi ønsker en kortfattet og handlingsorientert plan.

1. Odda kommune skal være å oppleves som næringsvennlig

- ∞ Odda og resten av Hardanger fremstår i økende grad som et felles BAS (bo, arbeid og service) område
- ∞ Odda må jobbe spesifikt med muligheter og utfordringer i forhold til dette, og som regionsenter ta en hovedrolle i dette arbeidet.
- ∞ Odda kommune skal oppleves som løsningsorientert og med høy service i
- ∞ Næringslivet skal være ivarettatt gjennom utbygging av god infrastruktur. Samt legge til rette for gode bo- og oppvekstmiljø
- ∞ Kommunikasjonsløsninger viktig – Odda pådriver for dette

1.1 Utvikle næringsareal

- Helhetlig plan for næringsareal – som sikrer riktig bruk av tilgjengelig areal
- Realisere nye næringsareal (Smelteverkstomta, Eitrheim med bla. utfylling Holmen, Liamyrene i Røldal, tilrettelegging eksisterende areal Skare)
 - ∞ Småindustri på Eitrheim
 - ∞ Arealeffektiv næring og bolig i sentrum og Smelteverkstomta
- Prioritere næringsarealet til småindustri/Subsea på Eitrheim, og arealeffektive næringer og handel på Smelteverksområdet.
- Utnytte eksisterende areal og lokaler optimalt
- Markedsføring og innsalg av næringsarealene i kommunen

1.2 God kommunal tjenesteyting tilpasset næringslivet sine behov

- Effektiv og høy serviceevne i kommunale tjenester, løsningsorientert holdning i alle ledd, kort responstid på søknader, pålitelighet, god koordinering og informasjonsflyt på tvers av avdelinger, god næringskompetanse, rutiner for internt forbedringsarbeid)
- Forsterket samarbeid mellom kommune og næringsliv i utviklingsaker og tjenester
- Interkommunalt samarbeid innen næringsutvikling og andre områder

1.3 Forsterke rollen som kommunikasjonsknutepunkt

- Fokus på trafiksikker pendlervei i BAS (bo, arbeid og service) området
- Utvikle Odda sine offentlige transporttilbud inn/ut av regionen - turisme/turistsesong spesielt. Odda ER et knutepunkt fremfor noen andre i regionen vår uansett hvor du skal, dette må vi synliggjøre og jobbe ut fra.
- Jobbe spesielt mot samferdselsmønstre som er viktig for næringslivet – mot Bergen, “rett vest” gjennom indre kyststamvei (E39), østover E134, Oddadalen, Oddapakken.

Odda kommune tar særlig ansvar for

- ∞ Avklare og utvikle næringsareal
- ∞ Sikre god kommunal tjenesteyting
- ∞ Utvikle Odda sin rolle som kommunikasjonsknutepunkt
- ∞ Påvirke infrastrukturinvesteringer

2. Odda som kraftfullt regionsenter og møtested

- ∞ Odda som regionsenter – støtte funksjoner som kommune og beboere ikke alltid har selv (handel, offentlige funksjoner, kultur, skole, fritid).
- ∞ Odda som handel- og servicesenter □ Odda skal være det naturlige reisemålet for regionen når det gjelder handel og servicefunksjoner
- ∞ Odda attraktiv for besøkende □ besøkende i form av turister, næringsbesøkende, handelsbesøkende mm skal føles ivaretatt, møte høy service og godt vertskap i Odda
- ∞ Odda med fokus på Bolyst □ det skal være godt og bo og leve i Odda
- ∞ Odda med fokus på byutvikling □ gjennom forskjønnende tiltak og god planlegging skal vi ha fokus på tiltak som er positive for byutvikling og fokus på gode møteplasser.
- ∞ Mål: et attraktivt og velfungerende regionsenter

2.1 Forsterke Odda sine tilbud innen handel, service, kultur

- Omforent og endelig avklart reguleringsplan for Smelteverksområdet som definerer grøntareal, handel, kultur og vern. Denne skal ivareta nåværende handelsarena, samt legge til rette for flere, nye og større handelsbedrifter.
 - ∞ Fremme utvikling av handel og service i sentrum – samarbeide om å gi et mest mulig helhetlig tilbud
- Avklart reguleringsplan for Almerket som tar hensyn til planer for smelteverkstomta og veiløsninger.
- Definere hvilke tilbud som bør være og vi ønsker av et regionsenter.
 - ∞ Opprette/opprettholde tilbud som definerer Odda som et regionsenter, gi de tilbud man forventer seg av et regionsenter
 - ∞ Kjøpesenter
 - ∞ Lindetorget – en møteplass mellom kultur, kunnskap, aktiviteter, litteratur og industriminne
 - ∞ Odda som destinasjon for nasjonale/internasjonale arrangement innenfor kultur, næringsliv, idrett – definere hvilke vi har og sette i gang/utvikle flere
 - ∞ Styrke Odda som kunnskapssenter/skolesenter

2.2 Oppgradere sentrum

- Forskjønne og modernisere byrom, gater, bygninger – både gjennom kommunale satsinger og gjennom 'dugnad' med gårdeiere og bysamfunn for øvrig
- Sikre bykjernens funksjonalitet ved utbygging og drifting av infrastruktur

2.3 Tilrettelegge for besøkende

- Utvikle og oppdatere informasjon, servicenivå, innfallsporter, ferdselsårer, transportløsninger, parkering
- God lokalisering av og informasjon/service bobiltursiter som gjør at de blir værende
- Utnytte potensialet i mengden hytter/fritidsboliger, lage kundebase, markedsføre seg direkte mot disse gruppene, tilpasningsdyktig
- Samarbeid mellom kommune, reiseliv, kultur og handel for å tilrettelegge og trekke til seg besøkende

Odda kommune tar særlig ansvar for;

- ∞ Tilrettelegge for besøkende gjennom konkrete tiltak sett ned i handlingsplaner og prioritert rekkefølge.
- ∞ Oppgradere sentrum

3. Kompetanse, kunnskap og nyskaping

- ⌘ Kampen om 'de gode hodene'
- ⌘ Kompetanse – konkurransefortrinn
- ⌘ Rekruttering
- ⌘ Nettverk
- ⌘ Knoppskyting
- ⌘ Utdanningstilbud
- ⌘ Gründer/entreprenørskap

For å skape konkurransefortrinn, være attraktive for 'de gode hodene' og legge grunnlag for knoppskyting, etableringer og utdanningstilbud er det viktig at det hele tiden er oversikt over hvordan man kan tilrettelegge for vekst i nye og eksisterende bedrifter, og at det er god samhandling med andre institusjoner, næringsråd, ulike utviklingsnettverk osv.

Odda kommune har de siste par tiårene vært gjennom store omstillingsprosesser fra et ensidig og tradisjonelt industrisamfunn til et samfunn med et større mangfold i de tjenester og produkter som tilbys innenfor både industri, kultur og reiseliv. Det er viktig å ta vare på og videreutvikle dette, samt at det må legges til rette for knoppskyting og et enda bredere sammensatt næringsliv. Økt fokus på forskning og utvikling er sentralt i dette.

3.1 Nyskaping i eksisterende og nye virksomheter

- Stimulere virksomheter til økt bedriftssamarbeid, i denne perioden satses det spesielt mot klyngeutvikling innen Subsea, energi og reiseliv
- Knoppskyting
- Utvikle videre samarbeid skole-næringsliv og entreprenørskap i skole/utdanning
- Utrede mulighet for å styrke fagfeltet inne helse i regionen. Satse på spesialfaget Sanering av kjemiske ulykker.

3.2 Tiltrekke kompetanse

- Aktiv og bevisst rekruttering av arbeidskraft, spesielt ungevoksne. Både de med høyere utdanning og de med yrkesfaglig bakgrunn. Tett samarbeid mellom kommune og næringsliv.
- Markedsføre næringsliv, by og region ovenfor studenter, tilby praksisplasser og trainèeordninger
- Økt kontakt mellom næringsliv og studenter f.eks. ved prosjektsamarbeid/praksisplasser
- Undersøke hvordan Odda Vidaregåande skole kan styrkes som kompetansesenter for regionen
- Styrke Odda sin vertskapsrolle ovenfor studenter, innflyttere og pendlere

3.3 Samhandling mellom utdanningsinstitusjoner, samfunns- og næringsliv og kommune

- Skape møteplasser og utviklingsmiljø gjennom temamøter, FoU-prosjekt
- Knoppskyting og kommersialisering av ideer gjennom klynger
- Styrking av miljø som knutepunkt mellom disse (SMB Odda, Næringshagen, etc)

Odda kommune tar særlig ansvar for:

- ∞ Tilrettelegge for utvikling av kompetansemiljø hvor det finnes særlige fortrinn gjennom næringsareal, infrastruktur,
- ∞ Tilrettelegge for kompetansenæringer og kulturnæringer – kommersialisering - skape arbeidsplasser ut av Litteratursymposiet, Blues, og andre kulturarrangement
- ∞ Tiltrekke kompetanse – gjennom omdømmeprogram? Synliggjøre regional kompetanse, sette dagsorden
- ∞ Samhandle med utdanningsinstitusjoner
- ∞ NVE

4. Reiseliv

- ∞ Samling av aktører under en avdeling/paraply
- ∞ Organisering av reiselivet for hele Odda kommune
- ∞ Samordnet og profesjonell satsing – også regionalt samarbeid
- ∞ Tilrettelegging og produktutvikling
attraktivitetsutvikling

4.1 Organisering og samhandling

- De ulike reiselivsorganisasjonene i kommunen må samles under en felles paraply – én aktør, ett talerør!
- Samhandle om felles organisering og utvikling av tilbud, samt markedsføring
- Forutsigbarhet fra år til år iht uttalt satsing
- Samhandling med reiselivsorganisasjoner i Hardanger og andre steder hvor samhandling er naturlig

4.2 Opplevelsespakker/pakketilbud

- Utvikle fyrtårnene våre og ulike produkter knyttet opp mot og rundt dette. Utvikle pakketilbud for ulike kundegrupper
- Være fleksible og handlingssterke iht endringer i 'kjøpemønster'
- Samarbeide om pakketilbud på tvers av kommunegrenser

4.3 Markedsføring

- Jobbe aktivt mot viktige markedsføringskanaler
- Gjennom kontinuerlig oppdateringer på nettsider

Odda kommune tar særlig ansvar for:

- ∞ Tilrettelegging for besøkende iht fasiliteter, skilting, kommunikasjon, informasjon
- ∞ Tett dialog med reiselivsaktører iht hvor det er behov for tilrettelegging, markedsføring og oppgraderinger – prioriterte satsinger
- ∞ Legge til rette for kompetansehevende tiltak og å sørge for høyt servicenivå i alle ledd